

перекладу слів і вільних словосполучень з метафоричним змістом демонструє те, що у багатьох випадках мовні образи метафоричних словосполучень мови оригіналу, передані на еквівалентній семантичній основі, є рівними за номінативною функцією. Що ж стосується параметру адекватності передачі експресивної інформації, то відмітимо факт, що в німецькій мові простежується більш чітка градація EK ANGST, яка здебільшого втрачається при перекладі, об'єктивуючись лексемами укр. *страх* і *жрах*.

На перспективу залишається вивчення специфіки відтворення ціннісних / антиціннісних смислів концепту ANGST українською мовою.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод / Леонид Степанович Бархударов. – М. : Международные отношения, 1975. – 240 с.
2. Зюскінд П. Парфуми : історія одного вбивці / Патрік Зюскінд ; [пер. з нім. І.С. Фрідріх]. – Харків : Фоліс, 2003. – 287 с.
3. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) / Вилен Наумович Комиссаров. – М. : Высшая школа, 1990. – 250 с.
4. Красавский Н.А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах / Николай Алексеевич Красавский. – Волгоград : Перемена, 2001. – 495 с.
5. Мізін К.І. Усталені порівняння англійської, німецької, української та російської мов в аспекті зіставної лінгвокультурології : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора філол. наук : спец. 10.02.17 «Порівняльно-історичне і типологічне мовознавство» / К.І. Мізін. – К., 2012. – 32 с.
6. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / Виктор Иванович Шаховский : [изд. 2-е, испр. и доп.]. – М. : ЛКИ, 2008. – 208 с.
7. Süskind P. Das Parfum : die Geschichte eines Mörders / Patrick Süskind. – Zürich : Diogenes, 1994. – 320 S.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Костянтин Мізін – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри перекладу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Наукові інтереси: теорія фразеології, компаративна фразеологія європейських мов, зіставна лінгвокультурологія, перекладознавство.

Ірина Кучеренко – старший викладач кафедри перекладу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Наукові інтереси: теорія фразеології, перекладознавство.

УДК 811.161.1'37

ЗАПОЗИЧЕНІ НАЗВИ ОСІБ ЗІ СФЕРИ ДИПЛОМАТІЇ ТА ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Валентина СІМОНОК (Харків, Україна)

У статті розглядаються системні зв'язки запозичених назв осіб у лексичній системі та українській мовній картині світу. До цього розряду належать слова, що позначають людину в її багатосторонніх стосунках як з іншими людьми, так і з суспільством. Запозичена лексика дає змогу дослідити найбільш узагальнену опозицію ознак, що характеризують особу за сферою діяльності. Розряд слів, які позначаються категоріальною семантичною ознакою «особа», запозичених із романських і германських мов, становлять розгалужену мікросистему.

Ключові слова: системні зв'язки, запозичені назви осіб, лексична система, мовна картина світу, опозиція ознак, природа людини, категоріальна ознака, мікросистема.

System coherence of borrowed names of persons in the lexical system and the Ukrainian language picture of the world has been considered in the article. The words that characterize a man in his multilateral relations both with other people and with society belong to this category. Borrowings enable exploring the most generalized opposition of features that characterize a person by field of activity. Category of words that is characterized by categorical semantic feature "person", borrowed from the Roman and German languages represent extensive micro system.

Key words: system coherence, borrowed names of persons, lexical system, language picture of the world, the opposition of features, the nature of man, categorical feature, micro system.

Мова є найважливішим засобом формування та існування знань людини про світ. Відображаючи в процесі діяльності об'єктивний світ, людина фіксує результати пізнання в слові. Вся система знань, набутих як особисто, так і внаслідок навчання, утримуються у довгостроковій пам'яті людини за допомогою концептів або ментальних прообразів. Поглиблення МКС зумовлюється поглибленням наших знань про вже відомі в мовній картині явища. Із заглибленням у вивчення її внутрішньої будови, в мові з'являються слова, що називають елементи цієї будови аж до генного рівня. Такі лакуни можуть заповнюватися новоутвореннями на базі рідної мови або ж запозиченнями з інших мов. Цей останній засіб використовується у разі,

коли семантичні лакуни виникають як наслідок контакту двох відмінних мовних картин світу. У такому разі семантичні лакуни можуть заповнюватися іншомовними елементами. Подібний процес інтенсивно відбувається в сучасній українській мовній картині світу, коли в неї прагнуть вписатися іншомовні слова з фінансово-економічної, соціально-політичної, виробничої та інших сфер [1: 33].

Цій проблемі присвячено чимало наукових досліджень. Серед них слід пригадати роботу Г.А. Брутяна, який пише, що мовна картина світу не стоїть поряд із специфічними картинами світу (хімічного, фізичного тощо), вона їм передує та формує їх, тому що людина здатна розуміти світ й сама себе завдяки мові, в якій закріплюється суспільно-історичний досвід – як загальнолюдський, так і національний. Останній і визначає специфічні особливості мови на всіх її рівнях. У силу специфіки мови у свідомості її носіїв виникає певна мовна картина світу, через призму якої людина бачить світ [2: 108].

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що згаданій проблемі приділяли увагу Ю.Д. Апресян, Г.А. Брутян, Б.Ю. Городецький, Ю.М. Караулов, Г.В. Колшанський, О.С. Кубрякова, Л.А. Лисиченко, Н.Марченко, Б.О. Серебренников, Г.В. Степанов, І.А. Чернишенко та інші. У цих працях запозичені назви характеризують людину з різних точок зору фізіологічної, психічної, соціальної. Для людини як носія будь-якої мови реальний світ (матеріальний та фізичний) існує, за Б.О.Серебренниковим, у вигляді: 1) самої реальної дійсності; 2) першої сигнальної системи (рівень чуттєвого сприйняття дійсності); 3) третьої сигнальної (вербальної) системи дійсності. Цим трьома рівнями сприйняття і уявлення реальної дійсності відповідають: 1) уявлення (побутове та наукове) про загальну картину світу; 2) суб'єктивне уявлення про світ; 3) об'єктивована за допомогою мови картина світу [3: 116].

У лінгвістиці, основою якої є антропологічний принцип, необхідно визначити такі важливі завдання: 1) як людина впливає на мову; 2) як мова впливає на людину, її мислення, культуру. Це і є метою нашої статті.

Обидва типи завдань знаходять чітке відображення у системі назв людини. Створення лінгвістики на антропологічній основі припускає створення мови, де важливе місце належить людині. Вважаємо такий науковий напрямок актуальним, оскільки в часи "іманентної" лінгвістики ця проблема знаходилася на периферії інтересів дослідників.

Назви осіб, що увійшли в українську мову з романських та германських мов, являють собою складну систему, в якій можна виділити кілька підгруп за сферами і видами діяльності.

Розглянемо запозичені назви осіб із сфери дипломатії. Дипломатія – це та галузь діяльності, де велика роль належить особистості з високим інтелектуальним потенціалом. Від її мудрості, здібності часто залежить зовнішня політика держави. До представників цієї професії належать: *амбасадор, аташе, віце-консул, диккур'єр, дипломат, драгоман, дуаєн, консул, консул-агент, прес-аташе, резидент, секретар*. Ці слова називають групу осіб, які своєю діяльністю підтримують і проводять зовнішню політику і захищають інтереси своєї держави за кордоном.

У сучасній дипломатичній мові слово *дипломат* є узагальненою назвою осіб, які займаються дипломатичною діяльністю. Це слово увійшло в українську мову у 80-ті роки XVIII ст. з французької, а набуло широкого ужитку з XIX ст. Порівняно з мовою-джерелом обсяг його значення був обмежений: слово вживалося у своєму прямому значенні "особа, що займається дипломатичною діяльністю".

До XVIII ст. функцію слова *дипломат* виконувало багатозначне *агент* в одному зі своїх значень "дипломатичний представник". Це слово пройшло довгий історичний шлях розвитку й переосмислення значень. Воно не відразу стало частиною дипломатичної терміносистеми. У XVI ст. слово *агент* іменувало назву торговельних уповноважених, які перебувають за кордоном з тимчасовим або одноразовим дорученням. З другої половини XVII ст. у зв'язку з відсутністю у Московській державі постійних дипломатичних представників агенти почали займатися дипломатичною діяльністю. Таким чином, слово *представник* стало основою для подальшого семантичного розвитку слова *агент*: воно проникає у дипломатичну сферу і використовується стосовно іноземних дипломатичних представників. З XVII ст. слово *агент* вживається у значенні *консул*.

На початку XVIII ст. *агент* означає дипломатичного представника і вживається досить часто у дипломатичному листуванні та офіційних актах, коли чітко визначаються функції дипломатичних агентів: "особа без дипломатичного звання, офіційний уповноважений урядом для політичних відносин і спостереження при якому-небудь іноземному дворі".

У XIX ст. слово *агент* поширює межі свого вживання, а в XX ст. формується його нове значення *шпигун, провокатор*. В італійській мові існує зневажливе прізвисько поліцейського *агента* – *збір*.

У процесі використання слів *агент* і *дипломат* у вищезгаданому значенні перемогло слово *дипломат*, семантично пов'язане з такими однокореневими словами: *дипломатія, дипломатичний*.

Ранні приклади вживання слова *дипломат* належали до вузької сфери дипломатії і придворної верхівки. У XIX ст. професія дипломата стає надзвичайно популярною і престижною, і багато молодих людей прагнуть зробити дипломатичну кар'єру. Замкненість дипломатичного життя диктувала особистий стиль поведінки. Бути дипломатом у той час означало займати привілейоване становище у суспільстві, мати репутацію освіченої і розумної людини, відрізнитися оригінальністю мислення. До цього додаються ще бездоганність манер, коректність, стриманість, небагатомовність, елегантність і суворість в одязі. Крім того, дипломат повинен був мати гострий політичний зір, фундаментальні знання міжнародних проблем, орієнтування у питаннях економічного і культурного життя.

Замкненість дипломатичної мови не сприяла входженню великої кількості слів у коло значень "*дипломатичний представник / уповноважений*".

Подальше осмислення слова *дипломат* призводить до повторного запозичування з мови-джерела переносних значень, які з'являються у мові у 50-60-ті рр. XIX ст. Серед переносних значень існують такі, як "людина, яка тонко і вміло проводить справи з іншими людьми". Особливо часто у XIX ст. вживалося слово *дипломатичний* у значенні "ухильний, точно розрахований". Деякі з утворених словосполучень придбали стійкий характер "дипломатичні виверти, хитрощі, тонкощі".

Слова, які відображають систему відношень у дипломатичному корпусі, пов'язані між собою: *дипломат* – загальна назва особи, пов'язаної з дипломатичною діяльністю; спеціалізовані назви – *резидент, аташе, прес-аташе, секретар, диккур'єр*. Кожне слово містить семи, які конкретизують сферу діяльності дипломата. Слово *резидент* – полісемантичне і належить до епохи середньовіччя, коли воно означало дипломатичного представника, який постійно перебував у цій країні. Потім це слово отримало значення "правитель протекторату". У наш час воно має значення "таємний представник іноземної розвідки, який на території будь-якої країни керує діяльністю своїх агентів". Рідше це назва іноземців, які постійно мешкають на території будь-якої країни. Таким чином, слово *резидент* у застарілих значеннях належало до назв дипломатів, при цьому воно марковане семою темпоральності, що в сучасному актуальному значенні виходить за її межі або частково перетинається з нею. Слово *консул* позначає представника будь-якої країни в іншій державі, якому призначено захищати права й інтереси своїх громадян у цій державі, *генеральний віце-консул* – перший заступник консула, *віце-консул* – помічник (заступник) консула, *інтернаціональна персона* – суб'єкт міжнародного права, *консульський агент* – особа, яка здійснює певні дії за дорученням консульства, *перезидент* – особа, яка має зареєстровану ділову адресу в іншій країні. Свідченням того, що слова означеної підгрупи семантично засвоєні лексикою української мови, є наявність у ній суто українських слів – *посол* (існує ще марковане запозичення *амбасадор*), *радник* і т. ін.

До системи дипломатів, представлених у будь-якій країні, належить слово *дуаєн*, яке має значення "особа, що очолює дипломатичний корпус у певній країні". Воно є гіперонімом щодо інших назв дипломатів, бо відрізняється від останніх семою "главенство". Вся система назв дипломатів становить триповерхову ієрархію.

Таким чином, у системі назв дипломатів органічно поєднуються французькі запозичення і суто українські слова. Для цієї групи характерні гіпер – гіпонімічні відношення, які відображають службову ієрархію.

Слід зазначити, що слово *дипломат*, крім основного, отримало у XIX ст. переносне значення "довге весняне або осіннє пальто особливого крою, яке немовби ховає людину". А в наш час, у 70-ті роки XX ст., *дипломатом* називається плаский портфель-валіза. Крім того, слово *дипломат* вживається у значенні "тактовна людина".

Запозичені назви осіб підгрупи "Економіка" посідають значне місце в українській лексичній системі: англ. *андеррайтер, аутсайдер, брокер, дисконтер, дилер, економіст, камбіст, менеджер; принципал, рейдер, ремітент*; фр.: *акціонер, комівоаяжер, компаньйон, кулісьє, спонсор, фінансист*; нім.: *аудитор, бухгалтер, касир, маркітант, рахмайстер*.

Деякі з них, наприклад, *комерсант* (фр. з лат. *com* – з, разом і *merx* – товар), *маркітант* (нім. *Marketender*, від італ. *mercantante*) – дрібний торговець істивними припасами і предметами солдатського вжитку, який супроводжував у минулі часи армію; *негоціант* належать до давнього шару лексики і датуються XVI-XVII ст. Загальновідомими є також запозичення *банк'єр, бухгалтер, касир, фінансист*.

Перші запозичені назви комерційно-фінансової сфери були, головним чином, німецького, а пізніше французького походження. Поступово з розбудовою ринкової економіки в Україні з'явилися нові види діяльності банків, бірж, аукціонів, а з ними і нова лексика, переважно англійського походження. Наприклад, *бізнес, бізнесмен, брокер, дилер, інвестор, маклер, менеджер, спонсор* тощо.

В цій підгрупі спостерігаються гіпер-гіпонімічні відношення. Зокрема, загальні назви *негоціант, комерсант* підпорядковують собі назви діячів окремих видів комерційної діяльності, як *акціонер, бухгалтер, комівоаяжер, касир, комісіонер, координатор, куртьє, реалізатор, рахмайстер*.

Донедавна перелічені назви вживалися лише в текстах, пов'язаних з фінансовим світом зарубіжних країн. Нині, за винятком слів *куртьє* та *рахмайстер*, вони широко використовуються в українській лексичній системі.

З біржовими операціями пов'язані назви *акцептант, андеррайтер, брокер, дилер, дисконтер, експерт, контрактант, контролер, кредитор, кулісьє, маклер, ревізор, рейдер, ріелтер, тинстер, цедент* тощо.

Вузькотермінологічними є назви: *акцептант* – особа, зобов'язана проводити сплачування за пред'явленими рахунками, векселями, *андеррайтер* – гравець на біржі, *дисконтер* – особа, що обліковує та скуповує векселі до закінчення терміну дії, *рейдер* – особа, яка скуповує акції, *ріелтер* – агент з продажу нерухомості, *тинстер* – особа, що надає секретну інформацію про біржові операції, *цедент* – кредитор, який надає свої права іншій особі і т. ін.

З фондовим ринком та банківською системою пов'язані назви: *індент* – спеціальний агент, який здійснює прибуткову угоду; *камбіст* – особа, пов'язана з купівлю-продажем іноземної валюти; *контрріелтер* – особа, що робить частковий внесок, кредитний аналітик, працівник, який визначає кредитоздатність осіб, їхній фінансовий стан; *принципал* – довірча особа, довіритель; *ресстратор* – особа, що засвідчує справжність цінних паперів; *ремітент* – отримувач грошового переказу; *реципієнт* – отримувач чого-небудь; *скальпер* – учасник фондового ринку, який підвищує або знижує ціни, згідно з клієнтом; *субандеррайтер* – вторинний гарант нового займу; *ф'ючерсний комісійний брокер* – особа, що займається прийняттям і виконанням замовлень на купівлю-продаж товару з відстроченим постачанням відповідно з правилами конкретного ринку; *хеджер* – особа, яка уникає брати на себе прийняття серйозних рішень.

Слово *аферист* характеризується семами "нечесний", "шахрай", хоч і походить від франц. *affaire* – справа; французькі назви *експортер, імпортер* мають сему просторового напрямку пересування товарів, англійське запозичення *венчурний капіталіст* позначає особу, яка надає повний набір фінансових послуг новим комерційним підприємствам. До цієї підгрупи слів належить запозичене з французької мови слово *банкрут*, яке означає "той, хто розорився". Крім сем "фізична і юридична особа" і "комерційна діяльність", воно має додаткову сему "особа, що потерпіла крах". Своєрідність даного значення зумовлена також і тим, що банкрутом може бути не тільки фізична, але й юридична особа – підприємство, фірма тощо.

Французькі запозичення *компаньйон, партнер, банкрут* давно набули в українській мові значень, що виходять за межі семантичної групи назв осіб за фінансовою діяльністю. Так, слова *компаньйон, партнер* характеризуються додатковим значенням "співучасник". Цими співучасниками можуть виступати як фізичні, так і юридичні особи – підприємства, уряди, держави і т. ін.

Слово *компаньйон* має співвідносну назву жіночого роду *компаньйонка*, яка, крім відомого, має додаткове значення "приживалка при багатій дамі", і марковане темпоральною семою застарілості.

Слово *партнер*, крім комерційно-фінансової галузі, функціонує у сфері картярських ігор, танців тощо.

Із семою "власність" пов'язані назви *акціонер, ануїтант, рантьє*. *Акціонер* – це особа, що володіє акціями, *ануїтант* і *рантьє* – синоніми на позначення осіб, що отримують ренту від

володіння нерухомістю. Ці назви мають додаткову сему "вкладник", але це не завжди "розпорядник фінансів".

До групи назв осіб за комерційно-фінансовою діяльністю належать слова, які називають осіб за ступенем їхнього багатства, наприклад, *магнат, мільйонер, мільярдер, мультимільйонер*, і за їхнім станом у суспільстві – *нубориш, парвеню*.

У МКС сучасної української мови французькі запозичення *компаньйон, партнер, експортер, імпортер* уживаються не лише стосовно фізичних, а і юридичних осіб (підприємство-експортер, держава-партнер).

Назва *експортер* характеризує особу за її діяльністю, а *мільйонер* – за ступенем багатства. Зв'язком "стан у суспільстві", але за антонімічними значеннями можна поєднати слова *банкрут – нубориш*. Обидва слова мають негативну конотацію, але джерела різні. У першому слові негативна конотація пов'язана з його предметно-поняттєвим ядром, а у другому – з додатковою семою. Колись назва *банкрут* мала відношення лише до фізичних осіб, а нині вона стосується як фізичних, так і юридичних осіб (підприємство – *банкрут*, комерційний банк – *банкрут* тощо). Це свідчить про те, що запозичені слова в новій для себе МКС постійно пересуваються від центру до периферії маловживаних слів і навпаки, тобто функціонують за законами системи мови-реципієнта.

У системі запозичених назв осіб є частина слів, співвідносних з мовними одиницями, що характеризують картини світу інших мов, а в українській мові вони поширюються в ККС під впливом реалій картини світу мови-джерела.

Система запозичень підгрупи "Економіка" взаємодіє з суто українськими назвами: *компаньйон* – товариш, *клерк* – діловод, *контролер* – перевіряючий, *аферист* – шахрай, *нубориш* – багатій, *парвеню* – вискокка, *коммерсант* – торговець, *конкурент* – суперник, *партнер* – спільник і т. ін.), а також запозиченими з інших мов, складаючи з ними одну лексико-семантичну групу, наприклад, *агент, бухгалтер, консорт, консигнант, консигнатор, комітент, рахмайстер* тощо.

г) Сільське господарство, наприклад, англ.: *йомен, колігільдер, копігольдер, кропер, лізгольдер, фермер, фригольдер*; фр.: *бордар, пейзан*; нім.: *бауер*.

Із розбудовою ринкової економіки відбуваються зміни і в сільському господарстві, а саме – перехід від колективної форми господарювання до індивідуальної, зокрема фермерства. Звідси відновлені *фермер* – це назва особи, яка самостійно (сімейно) займається сільським господарством або наймає робітників; *орендар* – особа, якій щось надано в оренду. До цієї підгрупи слів належать англійські запозичення: *йомені* – дрібні орендарі землі, *колігільдери* – орендарі панської землі, *копігольдери* – спадкові або довічні орендарі панської землі; *кропери* – орендарі, *лізгольдери* – орендарі землі у лендлордів (великих землевласників), *фригольдери* – землевласники у середньовічній Англії, які успадкували землю. Перелічені запозичення, крім французького слова *фермер* та німецького *орендар*, не увійшли до словникового складу української мови, залишаючись історизмами та екзотизмами. Назва *бауер*, хоч має сему локальності, але є більш уживаною і відомою, ніж інші назви, оскільки в роки Другої світової війни багато радянських полонених працювало на німецьких землях у бауєрів.

Висновки. Характеристика людини, або антропологічний аспект, набуває особливої цінності у зв'язку із вивченням картини світу, бо уявляє взаємовідношення людини і навколишнього світу, умови існування у цьому світі. Ці ознаки відбиваються у системі назв, які відображають усю різноманітність взаємодії людини із довкіллям. При цьому основний континуум назв осіб належить до суто лексичного складу, значна частина якого складається із запозичень. Запозичена лексика пов'язана з певною частиною української МКС, а саме з назвами явищ різних видів суспільної і трудової діяльності людини.

Проведене дослідження дозволяє простежити, що запозичення приходили в українську мову не одиничними словами, а цілими семантичними блоками, співвідносними з певним простором ККС і МКС, внаслідок чого ці блоки вступали у системні зв'язки з лексикою української мови.

Антропологічний принцип у мові дає змогу краще і глибше вивчити людину, використовуючи запозичені слова.

Системні зв'язки англійських, французьких та німецьких назв осіб у лексичній системі і українській мовній картині світу становлять розгалужену мікросистему. Взаємодіючи з відповідними українськими назвами, вони залишаються здебільшого на периферії як концептуальної, так і мовної картин світу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Лисиченко Л.А. Лексико-семантичний вимір мовної картини світу – Л.А. Лисиченко // Х.: Вид. група «Основа», 2009. – 191 с.
2. Брутян Г.А. Язык и картина мира / Г.А. Брутян // Философские науки, 1973. – №1. – С.108–109
3. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / [Отв. ред. Б.А. Серебренников] – М.: Наука, 1988. – 213с.
4. Уфимцева А.А. Лексическое значение: принципы семиологического описания лексики / А.А. Уфимцева. – М.: Наука, 1986. – 240с.
5. Караулов Ю.Н. Лингвистическое конструирование и тезаурус литературного языка / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1981. – 328 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Валентина Сімонок – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри іноземних мов №1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.
Наукові інтереси: лексикологія, мовні картини світу, когнітивістика.

УДК 811.112.2'272'373

ВЗАЄМОДІЯ ЛЕКСИЧНИХ І ГРАМАТИЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ЧАСУ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕМПОРАЛЬНОЇ КАРТИ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО ДИСКУРСУ

Юлія БЕЛОЗЬОРОВА (Львів, Україна)

У статті розглядається проблема вживання темпоральних індикаторів у німецькомовному офіційно-діловому дискурсі. Доводиться, що їх використання детермінується синергетичною взаємодією лексики і граматики для об'єктивного представлення ідеї часу як кількісної, так й якісної величини.

Ключові слова: (суб)концепт, дискурс, синергетика, метричний час, екзистенційний час, циклічність, тривалість, лінійність.

The article deals with the problem of usage of the temporal indicators in the German business discourse. It is proved that the use of these indices is determined by the synergy of lexical and grammatical levels aimed at the objective presentation of the time concept both in quantitative and qualitative values.

Key words: (sub)concept, discourse, synergy, metrical time, existential time, cyclicity, duration, linearity.

Домінуюча на даному етапі розвитку сучасної лінгвістики когнітивно-дискурсивна парадигма сучасної лінгвістики націлена на дослідження когнітивної та комунікативної функцій мови в їх взаємодії. При когнітивно-дискурсивному аналізі одиниць, структур та механізмів мови увага дослідників фокусується на двох головних лінгвістичних проблемах: мова і мислення (у широкому розумінні – предмет когнітивістики) та мова як засіб комунікації в соціокультурному континуумі (предмет дискурсивознавства) [8: 85]. Тим самим, сучасне мовознавство визнає ведучими такі напрямки вивчення мовних одиниць, як когнітивно-семантичний опис та дискурсивний аналіз [2: 17-18], які характеризуються потужним об'єднуючим імпульсом, що дозволяє цим різним, але багато в чому пересічним системам «профільтрувати» ключові категорії під єдиним кутом зору, взаємно збагачуючи й доповнюючи свої дослідницькі апарати.

Розуміння мови як складного когнітивного утворення, яке реалізується в процесі спілкування, зумовлює предмет нашого аналізу – шляхи і способи концептуалізації часу в сучасній німецькій мові та особливості їх вираження в реальному мовленні, тобто в процесі дискурсивної діяльності. Незважаючи на те, що на антропоорієнтований характер часу звертало увагу чимало лінгвістів [5; 6; 9; 11; 12; 14, 16, 17], які вивчали національні особливості сприйняття та мовного відображення людиною ідеї часової локалізації певної події в ході спілкування, її когнітивно-дискурсивні витoki ще не були предметом спеціального аналізу. У зв'язку з тим, що такий аналіз висуває на передній план інтенціональну складову мовленнєвого акту [4: 9], можна припустити, що темпоральні ситуації реалізуються в різних типах дискурсу своєрідно. Це припущення буде перевірено на прикладі сучасної ділової документації, яка є репрезентантом офіційно-ділового дискурсу. Акцент робиться саме на лексико-семантичних індексах часу, які функціонують у дискурсі не автономно, а в тісній взаємодії з граматичним формантами.

Під офіційно-діловим дискурсом (ОДД) розуміється ситуативний дискурс, екстралінгвальною основою якого виступає сфера правових суспільних відносин та діловодство [10: 221], що зумовлює такі його специфічні риси, як імперсональність, формальність, клішованість, термінологізованість, точність та конкретність (перш за все, лексичних одиниць, які дозволяють уникнути двозначності та неясності).